

NN31545.0612

NOTA 612 I

22 maart 1971

Instituut voor Cultuurtechniek en Waterhuishouding
Wageningen

ENKELE WAARNEMINGEN OVER HET VOORKOMEN VAN VOGELS OP
PROEFVELDEN MET VERSCHILLENDE ONTWATERINGSDIEPTEN IN
HET WESTELIJKE VEENWEIDE GEBIED

D. Hettinga en prof. dr D.M. de Vries

CENTRALE LANDBOUWCATALOGUS

0000 0022 0000

Nota's van het Instituut zijn in principe interne communicatiemid-
delen, dus geen officiële publikaties.

Hun inhoud varieert sterk en kan zowel betrekking hebben op een
eenvoudige weergave van cijferreeksen, als op een concluderende
discussie van onderzoeksresultaten. In de meeste gevallen zullen
de conclusies echter van voorlopige aard zijn omdat het onderzoek
nog niet is afgesloten.

Bepaalde nota's komen niet voor verspreiding buiten het Instituut
in aanmerking.

1 000 210362-0

I N H O U D

	Blz.
INLEIDING	1
INDELING ONTWATERINGSPROEFVELDEN	2
Proefveld in de Lopikerwaard te Hoenkoop	2
Proefveld te Zegveld	3
Proefveld te Bleskensgraaf	3
Vogeltellingen	4
BESCHOUWING DER TELLING	10
Zegveld	10
Bleskensgraaf	10
Hoenkoop	10
SAMENVATTING	12

INLEIDING

Het betreffende veenweidegebied kenmerkt zich door zeer hoge grondwaterstanden; in de winter staat het water slechts weinig cm onder het maaiveld, in de zomer komen grondwaterstanden tot 80 cm - m.v. regelmatig voor.

De bodem bestaat hoofdzakelijk uit veen met een kleidek, dat zwaar en humeus is en in dikte varieert tussen 0 en 40 cm, of wel geheel uit zware klei. Daardoor is de grond landbouwkundig alleen als grasland te gebruiken.

Het weidebedrijf ondervindt in de loop der tijden in toenemende mate hinder van de hoge grondwaterstanden. Hierdoor is de zode namelijk weinig draagkrachtig. In natte perioden wordt zij door het vee kapot getrapt. Om dat te voorkomen moet de boer het vee tijdelijk op stal zetten waardoor hij meer kosten gaat maken voor het aankopen van ruwvoer en krachtvoer, hetgeen een inkomensvermindering betekent.

Een andere mogelijkheid is de veebezetting zo laag mogelijk te houden. Waar koeien de zode kapot trappen kan in het algemeen ook geen tractor rijden; de boer wordt dus ook belemmert bij de uitvoering van de werkzaamheden op het land. Dit bezwaar wordt sterker gevoeld naarmate de stijgende lonen een grotere mechanisering noodzakelijk maken.

Het grasbestand bij ondiepe ontwatering bestaat voor een belangrijk deel uit vochtminnende soorten die landbouwkundig tot de matige en minderwaardige grassen worden gerekend. Zij geven kwalitatief en kwantitatief een onvoldoende opbrengst.

Door genoemde omstandigheden wordt de wens om tot een betere ontwatering te komen steeds groter. Men kan zelfs stellen dat zonder diepere ontwatering in de nabije toekomst geen rendabele bedrijfsvoering meer mogelijk zal zijn.

Een verlaging van het bestaande slootpeil van 0,40 m - m.v. naar 0,80 m - m.v. zal naast een verbetering van de botanische samenstelling van de zode en een toename van de stevigheid, ook nog andere gevolgen

hebben. Een daarvan is bijvoorbeeld de invloed op de bestaande vogelstand in het vochtige gebied.

De vraag kan gesteld worden; hoe zullen de vogels zich gedragen na een diepere ontwatering.

Voor sommige soorten zullen de levensvoorwaarden gunstiger voor andere ongunstiger worden.

Wel is bekend dat op goed ontwaterde, vruchtbare graslanden de bodemfauna het hoogst is, hetgeen voor wormen- en insectenetende vogels meer voedsel betekend.

Om te constateren welke invloed een diepere ontwatering op het vogelleven heeft, werden vogeltellingen verricht op de bestaande ontwateringsproefvelden in de Lopikerwaard, te Zegveld en in de Alblasserwaard. Het resultaat van de tellingen, in het voorjaar, zomer en herfst uitgevoerd, worden in deze nota weergegeven.

INDELING ONTWATERINGSPROEFVELDEN

Proefveld in de Lopikerwaard te Hoenkoop

De totale oppervlakte van 63 ha bestaat uit 4 verschillende bedrijven. De gemiddelde maaiveldhoogte bedraagt ca. 1,55 m - N.A.P. Het polderpeil is gemiddeld 1,95 m - N.A.P. met een variatie van 5 cm. Het gemiddelde slootpeil bedraagt 0,40 m - maaiveld.

In het voorjaar 1968 zijn de volgende kavels aangelegd en ingedeeld in objecten met verschillende slootpeilen gedurende de zomer- en wintermaanden.

Tabel

Object	Gem. slootpeil in m-maaiveld		Slootpeil in m t.o.v. N.A.P.		Peilverlaging in cm t.o.v. het polderpeil	
	zomer	winter	zomer	winter	zomer	winter
A	0,70	0,70	- 2,25	- 2,25	+ 30	+ 30
B	1,00	1,00	- 2,55	- 2,55	+ 60	+ 60
C	0,40	0,70	- 1,95	- 2,25	0	+ 30
D	0,40	1,00	- 1,95	- 2,55	0	+ 60
E	0,40	0,40	- 1,95	- 1,95	0	0

Het tijdstip voor het instellen van de zomer- en winterslootpeilen is afhankelijk van de weersomstandigheden en wordt omstreeks 1 mei en 1 augustus uitgevoerd. In 1970 zijn de peilen op 28 mei en 28 juli ingesteld.

Proefveld te Zegveld

De oppervlakte van de proefboerderij is 29 ha. De helft van het aantal percelen heeft een verlaagd slootpeil, de andere percelen een slootpeil dat gelijk is aan het polderpeil.

De gemiddelde maaiveldshoogte bedraagt 2,15 m - N.A.P. Het polderpeil is 2,40 m - N.A.P., het hierdoor ontstaande slootpeil is 0,25 m - maaiveld. Het complex met slootpeil wordt door een onderbemaling constant op 0,70 m - maaiveld gehouden.

Proefveld te Bleskensgraaf

Het bedrijf van de fam. De Haan is 29 ha groot. De hoogteligging varieert van 1,50 m - N.A.P. tot 1,70 m - N.A.P., gemiddeld ligt het maaiveld op 1,60 m - N.A.P.

Het polderpeil is in de zomer 1,92 m - N.A.P. hierdoor ontstaat een slootwaterstand van 0,32 m - maaiveld, in de winter wordt deze met 5 cm verlaagd.

In het voorjaar 1969 zijn de kavels in blokken aangelegd met verschillende slootpeilen gedurende de zomer- en wintermaanden.

Tabel II

Blok	Gem. slootpeil in m-maaiveld		Slootpeil in m t.o.v. N.A.P.		Peilverlaging in cm t.o.v. het polderpeil	
	zomer	winter	zomer	winter	zomer	winter
I	1,00	1,00	- 2,60	- 2,60	± 70	± 65
II	0,35	1,00	- 1,92	- 2,60	0	± 65
III	0,70	0,70	- 2,30	- 2,30	± 40	± 35
IV	0,35	0,70	- 1,92	- 2,30	0	± 35
V	0,35	0,40	- 1,92	- 1,97	0	0

De indicaties voor het instellen van de slootpeilen gedurende de zomer- en winterperiode zijn gelijk aan die van Hoenkoop.

V o g e l t e l l i n g e n

In genoemde gebieden zijn de volgende vogeltellingen verricht. Per object is hiervoor een oppervlakte van 200 x 500 m = 10 ha aangehouden. Te Bleskensgraaf waren de blokken niet groot genoeg en zijn de tellingen op een oppervlakte van 5 ha uitgevoerd.

Bij elke waarneming werd van de vogelsoorten het aantal individuen en waarnemingsplekken genoteerd.

Weidevogels aangegeven met x.

Aantal vogels aangegeven in kolom V.

Aantal waarnemingsplekken aangegeven in kolom P.

Tabel III. Vogelstand te Zegveld

Verlaagd slootpeil = 0,70 m - m.v. Polderpeil = \pm 0,25 m - m.v.

Data	11 mei 1970				18 aug. 1970			
objecten	verlaagd slootpeil		slootpeil = polderpeil		verlaagd slootpeil		slootpeil = polderpeil	
Aantallen vogels en plekken	V	P	V	P	V	P	V	P
Blauwe reiger	<u>1</u>	1						
Boerenzwaluw					<u>4</u>	2	<u>2</u>	2
Gierzwaluw			<u>2</u>	1				
x Graspieper	<u>1</u>	1	<u>1</u>	1				
x Grutto			<u>5</u>	4			<u>1</u>	1
x Kievit	<u>1</u>	1			<u>7</u>	3	<u>4</u>	3
Patrijs	<u>1</u>	1						
x Scholekster			<u>1</u>	1	<u>4</u>	1		
Spreeuw			<u>3</u>	1	<u>8</u>	2	<u>10</u>	4
Stormmeeuw							<u>2</u>	1
Tapuit					<u>1</u>	1		
x Veldleeuwerik	<u>7</u>	7	<u>6</u>	4			<u>1</u>	1
x Wilde eend			<u>8</u>	3	<u>2</u>	1		
Zwarte kraai							<u>3</u>	1
Totaal aantal vogels	11		26		26		23	
Aantal soorten	5		7		6		8	
<u>Weide vogels:</u>								
Totaal aantal vogels	9		21		13		6	
Aantal soorten	3		5		3		3	

Tabel IV..Vogelstand te Hoenkoop op 11 mei 1970

De objecten A, B en E hebben constante slootpeilen, C en D wisselde. De peilen zijn aangegeven in cm-maaiveld.

z = zomerpeil; een slootpeil gedurende de maanden mei, juni en juli.

Op de objecten C en D was het zomerpeil op 11 mei nog niet ingesteld.

w = winterpeil; een slootpeil gedurende de periode van omstreeks 1 augustus tot omstreeks 1 mei.

V = aantal vogelindividuen.

P = aantal waarnemingsplekken.

Weidevogels aangegeven met x

Objecten	A		B		C		D		E	
	z	w	z	w	z	w	z	w	z	w
slootpeil in cm-maaiveld	70	70	100	100	40	70	40	100	40	40
Aantallen vogels en plekken	V	P	V	P	V	P	V	P	V	P
Blauwe reiger							1	1	1	1
x Gele kwikstaart					1	1				
Gierzwaluw									2	1
x Graspieper			4	2	3	3	1	1		
x Grutto			3	2	12	4	3	2		
Houtduif			2	1			2	2	1	1
Huismus									1	1
Kauw							13	1		
x Kievit					1	1	1	1	3	2
Kokmeeuw			1	1	2	1	2	1		
Kwartel	2	2	1	1						
Ooievaar							1	1		
x Scholekster			2	1						
Spreeuw	1	1	1	1	2	2	6	3	19	8
Torenvalk	1	1								
x Tureluur			1	1					1	1
x Veldleeuwerik	11	8	12	10	11	7	7	5	5	5
Waterhoen							1	1		
x Wilde eend	2	2	8	1	1	1	6	3	17	9
x Zomertaling									1	1
Zwarte kraai			1	1	1	1	7	4	8	2
Totaal aantal vogels	17		36		34		51		59	
Totaal soorten	5		11		9		13		11	
Weidevogels:										
Totaal aantal vogels			30		29		18		27	
Aantal vogels	2		6		6		5		5	
Lengte van het gras										
Kort of lang	kort		lang en kort		lang		kort en lang		kort	
Voor of achter	voor		achter		achter		voor		voor	

Tabel V. Vogelstand te Hoenkoop op 18 augustus 1970

Het winterpeil op de objecten C en D is op 28 juli j.l. ingesteld

Object	A		B		C		D		E	
	z	w	z	w	z	w	z	w	z	w
slootpeil in cm-maaiveld	70	70	100	100	40	70	40	100	40	40
aantallen vogels en plekken	V	P	V	P	V	P	V	P	V	P
Blauwe reiger	<u>3</u>	3					<u>1</u>	1	<u>1</u>	1
Boerenzwaluw	<u>6</u>	3					<u>2</u>	2	<u>24</u>	5
x Gele kwikstaart	<u>1</u>	1								
x Graspieper	<u>23</u>	7								
Houtduif	<u>1</u>	1								
Huiszwaluw	<u>4</u>	3							<u>1</u>	1
x Kievit	<u>14</u>	7	<u>66</u>	3	<u>42</u>	3	<u>13</u>	3	<u>79</u>	4
Kneu	<u>1</u>	1								
Kokmeeuw	<u>2</u>	2	<u>1</u>	1	<u>2</u>	2	<u>1</u>	1	<u>5</u>	4
Oeverloper							<u>1</u>	1		
Purperreiger							<u>1</u>	1		
Spreeuw	<u>34</u>	6	<u>9</u>	3	<u>22</u>	1	<u>13</u>	2	<u>37</u>	6
Stormmeeuw					<u>1</u>	1	<u>2</u>	1	<u>8</u>	1
Torenvalk					<u>1</u>	1				
x Veldleeuwerik	<u>7</u>	6	<u>4</u>	2			<u>2</u>	2	<u>2</u>	7
x Watersnip									<u>1</u>	1
x Wilde eend	<u>10</u>	7	<u>4</u>	3	<u>3</u>	3	<u>2</u>	1	<u>3</u>	2
Wulp	<u>12</u>	1	<u>11</u>	2						
Zwarte kraai	<u>3</u>	1								
Totaal aantal vogels	121		95		71		38		168	
Aantal vogelsoorten	14		6		6		10		10	
<u>Weidevogels:</u>										
Totaal aantal vogels	55		74		45		17		92	
Aantal soorten	5		3		2		3		4	
Voor of achter	voor		achter		achter		voor		voor	

Tabel VI. Vogelstand te Hoenkoop op 17 november 1970

Object	A		B		C		D		E	
	z	w	z	w	z	w	z	w	z	w
slootpeil in cm-maaiveld	70	70	100	100	40	70	40	100	40	40
aantallen vogels en plekken	V	P	V	P	V	P	V	P	V	P
x Graspieper			<u>1</u>	1						
Huiszus	<u>17</u>	3	<u>24</u>	2			<u>3</u>	2		
x Kievit	<u>53</u>	5	26	4	<u>57</u>	6	<u>34</u>	4	<u>2</u>	1
Kokmeeuw	<u>28</u>	8	<u>7</u>	1					<u>2</u>	2
Kramsvogel	<u>1</u>	1	<u>9</u>	2	<u>23</u>	9	<u>7</u>	5		
Spreeuw	<u>466</u>	7	<u>345</u>	2	<u>15</u>	3	<u>93</u>	7	<u>24</u>	5
Stormmeeuw	<u>5</u>	2	<u>6</u>	2	<u>6</u>	1				
Torenavalk			<u>1</u>	1			<u>1</u>	1		
x Veldleeuwerik	<u>38</u>	7	<u>13</u>	5	<u>6</u>	4	<u>20</u>	12	<u>26</u>	11
Waterhoen					<u>3</u>	1				
x Watersnip					<u>6</u>	5	<u>1</u>	1	<u>12</u>	5
x Wilde eend	<u>9</u>	5	<u>4</u>	2			<u>4</u>	2	<u>5</u>	2
Zwarte kraai					<u>2</u>	1	<u>4</u>	2	<u>4</u>	2
Totaal aantal vogels	617		436		118		167		75	
Aantal vogelsoorten	8		10		8		9		7	
<u>Weidevogels:</u>										
Totaal aantal vogels	100		44		69		59		45	
Aantal soorten	3		4		3		4		4	
Voor of achter	voor		achter		achter		voor		voor	

Tabel VII. Vogelstand te Bleskensgraaf op 17 november 1970

De telling is uitgevoerd in blokken van 5 ha

I, II, enz. zijn de objecten

z = zomer slootpeil in cm-maaiveld van 1 mei tot 1 augustus

w = winter slootpeil in cm-maaiveld van 1 augustus tot 1 mei

V = aantal vogelindividuen

P = aantal plekken waar de vogels zich bevonden

Weidevogels aangegeven met x

Blokken	I		II		III		IV		V	
	z	w	z	w	z	w	z	w	z	w
slootpeil in cm-maaiveld	100	100	35	100	70	70	35	70	35	40
aantallen vogels en plekken	V	P	V	P	V	P	V	P	V	P
Huismus			<u>3</u>	1						
x Kievit	<u>6</u>	5	<u>6</u>	4	<u>1</u>	1	<u>1</u>	1	<u>39</u>	7
Kokmeeuw			<u>1</u>	1	<u>4</u>	2				
Koperwiek							<u>2</u>	1		
Kramsvogel	<u>2</u>	2	<u>2</u>	3			<u>16</u>	1	<u>4</u>	3
Rietgors							<u>4</u>	1		
Spreeuw	<u>9</u>	2	<u>21</u>	3			<u>7</u>	5		
Stormmeeuw							<u>1</u>	1		
x Veldleeuwerik			<u>20</u>	4	<u>15</u>	7	<u>11</u>	4	<u>1</u>	1
x Watersnip									<u>2</u>	1
x Wilde eend									<u>2</u>	1
x Wintertaling									<u>3</u>	1
Zwarte kraai									<u>2</u>	1
Totaal aantal vogels	17		60		20		42		53	
Aantal vogelsoorten	3		6		3		7		7	
<u>Weidevogels:</u>										
Totaal aantal vogels	6		26		16		12		47	
Aantal soorten	1		2		2		2		5	
Voor of achter		voor		voor		achter		achter		voor

BESCHOUWING DER TELLING

Z e g v e l d